

Tarkastuslautakunta

Päätöspäivämäärä 19.09.2023 § 61

Lahden kaupunki, Tarkastuslautakunta, 19.09.2023

§ 61

Kaupungin taloustilanne ja talousarvion 2024 laadinta

5951/00.04.00.00/2021

Asian valmistelija / lisätietojen antaja

Tarkastaja Maija Hyppölä, p. 044 482 0901

Päätös

Saadut selvitykset merkittiin tiedoksi.

Esittelijä

Tarkastusjohtaja Ollikka Reijo

Päätösehdotus

Tarkastuslautakunta merkitsee annetut selvitykset tiedoksi.

Asian käsittely

Lahden kaupungin talousjohtaja Tiina Mörsky esitteli tarkastuslautakunnalle kaupungin talouden ajankohtaiset asiat, vuoden 2023 taloudellisen tilanteen ja tilinpäätösennusteen puolivuotisraportin pohjalta, talousarviokehityksen vuodelle 2024 sekä kertoi talousarvioprosessista, sen toimivuudesta ja uudistuksista sekä yhteistyöstä Provincia Oy:n kanssa. Esityksessä ja keskustelussa tuli esiin mm. seuraavaa:

- Talous- ja tulosennuste 2023 puolivuosisraportin pohjalta näyttää, että kaupungin tulos kääntyy yli 12 milj. euroa positiiviseksi, kun alkuperäisen talousarvion mukaan tulos olisi ollut -11,7 milj. euroa. Merkittävimmät tulosta parantavat tekijät ovat kuntoutussairaala

Jalmarin kiinteistökauppa 20,7 milj. euroa, sekä parantunut verotuloennuste, jonka mukaan kaupunki tulee saamaan verotuloja yhteensä lähes kahdeksan milj. euroa enemmän alkuperäiseen talousarvioon verrattuna.

- Kaupungin maksuvalmius on säilynyt koko alkuvuoden 2023 hyvällä tasolla. Pitkäaikaisia antolainoja ja konsernitalin luottolimiittejä ei ole myönnetty vuoden 2023 kahden ensimmäisen neljänneksen aikana. Kaupungin ulkoisten pitkien lainojen keskiporkko on 1,82 %.
- Vuoden 2024 talousarvion kehysvaiheessa kaupungin tilikauden 2024 tulos näyttäisi menevän noin 51 milj. euroa miinukselle, myös taloussuunnitelmavuodet 2025–2026 ovat reilusti negatiivisia. Suurimmat syyt tähän ovat soteuudistus ja kaupunkikonsernista saatavien tuottojen romahdus. Menoja nostavat myös kustannusten nousu (inflaatio ja palkkaratkaisu) sekä jo toteutuneet ja tulevat päiväkotij- ja koulurakennusinvestoinnit (käyttökulut ja poistot). Korkojen nousulla on negatiivista vaikutusta rahoitusmenoihin, mutta myös positiivinen vaikutus saataviin tuloihin. Soteuudistuksen myötä Lahdelta leikataan 21 milj. euroa enemmän tuloja kuin siirtyviä menoja, lisäksi valtionosuuksiin on tulossa 5,6 milj. euron lisäleikkaus. Talouden tasapaino-ohjelman 2024–2027 tavoitteena on tasapainottaa kaupungin taloutta yhteensä 50 milj. eurolla vuoteen 2027 mennessä.
- Talousarvioprosessia on kehitetty vuosina 2020–2023. Prosessin aikataulutuksessa otetaan huomioon myös riippuvuudet tilinpäätökseen, talouden ja toiminnan seurantaan ja raportointiin sekä lisätalousarvioihin. Verotulojen ennustettavuutta ja valtionosuuslaskelmien oikeellisuuden tarkastamista on parannettu. Myös prosessin dokumentointiin on kiinnitetty huomiota. Prosessin

tunnettavuutta, palvelualueiden kustannustietoisuutta, järjestelmäratkaisua ja päätöksenteon tukea edelleen kehitetään.

- Lahden kaupungin ja Provincia Oy:n välinen palvelusopimus on uudistettu perusteellisesti. Vastuunjakotaulukot on käyty läpi ja niitä on tarkennettu. Asiakasohjausryhmä, yhteistyöryhmät ja säännölliset johdon tapaamiset edistävät yhteistyötä kaupungin ja Provincian välillä. Provincialle on annettu tehtäväksi saattaa kaikki ohjeet ajan tasalle ja jatkossa ylläpitää niitä säännöllisesti. Provincia ottanut tikettijärjestelmän käyttöön. Näin varmistetaan, että kaikki toimeksiannot tulee huomioiduiksi ja saatetuiksi loppuun saakka. Arjen yhteistyötä kehitetään edelleen.

Perusteluosa

Talouspalvelut palveluyksikkö

Talouspalvelut palveluyksikkö kuuluu konsernihallinnon palvelualueen konsernipalvelut-vastuualueeseen. Palveluyksiköstä vastaa talousjohtaja. Talouspalvelut jakaantuu neljään toimintayksikköön: taloussuunnittelu, controlleripalvelut, rahoituspalvelut sekä hankintapalvelut. Talouspalvelujen tehtävänä on vastata:

- kaupungin talousprosessin ohjauksesta ja ohjeistuksesta,
- kehys-, talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotusten valmistelusta sekä talousarviokirjan julkaisusta,
- rahoitus- ja sijoitustoiminnasta sekä kaupungin maksuvalmiudesta,
- konsernipankin toiminnasta,
- johdon talousraportoinnin valmistelusta ja tiedoksi saattamisesta,
- tilinpäätöksen laadinnasta ja tilinpäätösjulkaisun tuottamisesta,

- taloushallinnon prosessien toimivuudesta (ostolaskut, myyntilaskut yms.) sekä konsernihallinnon ja palvelualueiden taloustuesta,
- kaupungin hankintojen strategisesta ohjauksesta ja keskitetyistä hankinnoista sekä ohjata osto- ja hankintatoimintaa.

Talousarvio

Kaupunginvaltuusto hyväksyy kaupungin talousarvion sekä taloussuunnitelman.

Talousarvio sisältää palvelualueiden ja taseyksikköjen toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet sekä niiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Talousarvion lisäksi vuosittain laaditaan kolmivuotinen taloussuunnitelma sekä viisivuotinen investointisuunnitelma. Kaupunginhallitus antaa tarvittavat talousarvion laadinta- ja toimeenpano-ohjeet lautakunnille, jaostoille ja johtokunnille sekä palvelualueille ja taseyksiköille.

Talousarvioprosessi alkaa talousarviovuotta edeltävän vuoden helmimaaliskuussa. Kehysvalmistelussa huomioidaan yleinen taloudellinen tilanne ja tulevaisuuden näkymät, palvelualueiden tiedossa olevat määrärahatarpeet ja toiminnan muutokset sekä strategian kärkihankkeet. Kaupungin johtoryhmä määrittelee kehysvalmistelun periaatteet. Talousarvion kehyksessä määritellään käyttötalouden, investointien ja rahoituksen määrärahatasot talousarvio- ja taloussuunnitelmavuosille. Palvelualueet valmistelevat talousarvion oikaisu- ja painelistat, joihin kerätään toiminnassa tapahtuvien muutosten aiheuttamat talousarvion muutostarpeet. Kehysvaiheessa henkilöstöpalvelut käy palvelualuekohtaiset henkilöstöresursseja koskevat neuvottelut. Huhtikuussa konsernipalvelut ja palvelualueiden johto käyvät kehysneuvottelut, joissa käydään läpi oikaisu- ja painelistat, neuvottelujen

jälkeen päätetään talousarviovalmisteluun sisällytettävät oikaisut ja paineet.

Touko-kesäkuussa kaupunginhallitus antaa talousarvion laadintaohjeet. Niitä noudatetaan talousarvion valmistelussa. Laadintaohjeissa määritellään talousarvion kehys, jonka mukaan palvelualueet ja -yksiköt laativat omat talousarvioesityksensä. Laadintaohjeet sisältävät lisäksi aikatauluja, ohjeita ja määräyksiä henkilöstösuunnitteluun, strategian toimenpiteisiin, talousarvioesityksen sisältöön sekä talousarvion vaikutusten ennakoarviointiin.

Yksikön esitys on palvelualueen esitys talousarvion jakaantumisesta sitovuustasoille. Yksikön talousarvioesitys valmistellaan eliouun puoliväliin mennessä. Lautakunnan / jaoston talousarvioesitys pohjautuu yksikön esitykseen. Lautakunat / jaostot käsittelevät talousarviota syyskuussa ja tekevät tarvittaessa muutoksia yksikön esitykseen.

Kaupunginjohtaja käy syyskuussa talousarvioneuvottelut palvelualueiden johdon kanssa. Neuvottelujen pohjana käytetään lautakuntien ja jaostojen talousarvioesityksiä. Neuvotteluissa palvelualueet tuovat esille, mitä muutoksia ne esittävät talousarvion laadintaohjeessa annettuun kehykseen nähden. Kaupunginjohtaja antaa oman talousarvioesityksensä lokakuussa. Kaupunginjohtajan talousarvioesitys julkaistaan ensimmäisenä talousarviokirjana.

Kaupunginhallitus käsittelee talousarviota marraskuun alkupuolella. Pohjana on kaupunginjohtajan talousarvioesitys, kaupunginhallitus voi kuulla käsittelyssä asiantuntijoita. Kaupunginhallitus antaa kaupunginvaltuustolle talousarvioesityksensä, joka julkaistaan toisena talousarviokirjana.

Marraskuun lopussa talousarvio käsitellään kaupunginvaltuustossa. Pohjana on kaupunginhallituksen antama talousarvioesitys, käsittelyssä

voidaan kuulla asiantuntijoita. Kaupunginvaltuusto päättää talousarviossa kaupungin toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet sekä niiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Kaupunginvaltuuston hyväksymä talousarvio julkaistaan lopullisena talousarviokirjana.

Joulukuun alussa kaupunginhallitus antaa talousarvion toimeenpano-ohjeet, jotka ohjeistavat talousarvion täytäntöönpanoa ja käyttösunnitelman laatimista. Toimeenpano-ohjeet koskevat kaikkia kaupungin toimijoita. Toimeenpano-ohjeissa on myös talouden ja toiminnan erillisohjeita liittyen esim. avustuksiin, hankintoihin, projektitoimintaan, myynti- ja ostolaskuihin sekä perintään. Kaupunginvaltuuston alaisuudessa toimivaa tarkastuslautakuntaa ohjeet koskevat soveltuvin osin huomioiden kuntalain tarkastuslautakuntaa koskevat määräykset.

Joulu- tammikuussa yksiköt valmistelevat talousarvion käyttösunnitelmat. Jokaisella palvelualueella on oma käyttösunnitelmansa. Käyttösunnitelmissa määritellään määrärahojen kohdennukset ja käyttö sekä tositteiden hyväksyjät. Lautakunnat, jaostot ja kaupunginhallitus hyväksyvät omalta osaltaan käyttösunnitelmat tammikuun loppuun mennessä. Käyttösunnitelmia päivitetään vuoden aikana tarpeen mukaan.

Käyttösunnitelmien toteutumista seurataan kaupunki-, palvelualue-, sitovuusalue-, vastuualue- ja palveluyksikkötasoisesti. Vastuu määrärahojen riittävydestä on ensisijaisesti tositteiden hyväksyjillä. Mikäli palveluyksikölle osoitetut määrärahat eivät ritä tavoitteiden toteuttamiseen, valmistelee yksikkö yhdessä talouspalvelujen kanssa lisätalousarvioesityksen. Kaupungin talousjohdon käsittelyn jälkeen lisätalousarvio etenee lautakunnan tai jaoston käsiteltäväksi ja

kaupunhallituksen esityksestä kaupunginvaltuuston hyväksyttäväksi.
Vuosittain lisätalousarvioita on yhdestä neljään.

Kokouksessa käsiteltävät asiat:

- talousennuste 2023
- kehys 2024
- talousarvion laadintaprosessin toimivuus ja mahdolliset kehitystarpeet
- yhteistyö Provincia Oy:n kanssa
- muut ajankohtaiset asiat

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto

Toimenpiteet

-